

Наталія МЕЩИШИНА,
фахівець Хмельницького інклюзивно-ресурсного центру №1,
практичний психолог, учитель-дефектолог, сурдопедагог

Чудодійна планшетка «Спочатку – Потім»

Використання візуальної підтримки - це дієвий спосіб допомоги в навчанні дітей правилам поведінки та в подальшому самостійному використанні їх у повсякденному житті. Завдяки зображенню на картці (візуальній підказці) дитина бачить, яка поведінка є доречною в певній ситуації, а яка - ні. Крім того, використовуючи візуальні зображення, дитина може повідомити дорослим та одноліткам про те, чого вона хоче, а чого ні, як почувається тощо.

Отримуючи інформацію про те, який план на день чекає на дитину, що очікують від неї дорослі, що відбуватиметься зараз, що буде слідувати за цим, у дитини знижується тривожність, зменшується частота проявів небажаної поведінки, яка пов'язана з незнайомими ситуаціями, змінами в щоденному розпорядку дня, до яких дитина була не готова [2,3,4].

Візуальна підтримка - це використання картинок або інших наочних предметів для того, щоб повідомити певну інформацію дитині, яка має труднощі із розумінням мовлення та його використанням для комунікації. Для візуальної підтримки можуть використовуватися картки із символами, фотографії, малюнки, предмети тощо [1].

Небажана поведінка дитини – це той вид прояву поведінки, який заважає дитині опанувати нові знання, вміння та навички та бути прийнятним в соціум [1,2].

В АВА терапії виділяють чотири функції небажаної поведінки з метою розуміння цілі такої поведінки дитини:

- доступ до бажаного, отримання якогось матеріального об'єкта чи діяльності: дитина намагається отримати те, чого їй на даний момент дуже хочеться (їжу, напій, іграшку чи дію);

- уникнення вимог, ухилення від небажаної діяльності: дитина не хоче виконувати поставлене перед нею завдання;

- отримання уваги, соціальна увага (навіть несхвальна): привертання «позитивної» чи «негативної» уваги з боку оточуючих;

- аутостимуляція, сенсорна стимуляція: отримання приємних відчуттів чи зниження неприємних [2,3].

Планшетка «Спочатку – Потім» – це візуальна послідовність із двох зображень, що повідомляє про якусь приємну подію, що відбудеться після завершення не такого приємного завдання. Планшетка мотивує дитину зробити щось, що їй не подобається, бо потім трапиться щось приємне. Планшетка також навчає дитину розуміти кількоступеневі інструкції. Якщо дитина навчилася розуміти її значення, то це допоможе розуміти складніші системи візуальної підтримки, наприклад, складні розклади. Це можуть бути розклад заняття, розклад дня тощо [1,2].

Важливо дотримуватись умов введення та використання візуальної підтримки:

1. Для кожної дитини мотиваційними стимулами є різні предмети або дії (іграшка, діяльність, яка їй до вподоби). Може бути, що для деяких дітей гра з машинками або інша звична для вас гра не стане мотиваційною. Для когось мотивація дивитися у вікно, коли ніщо стороннє не відволікає. Для інших мотивацією стане гра з крупами. У кожному конкретному випадку потрібно добре вивчити вподобання дитини, шляхом спілкування з батьками та спостереження за діяльністю дитини в різних ситуаціях та обставинах.

2. Вибір завдання, яке дитина може виконати.

3. Підготовка матеріалів та зображень, що відповідають завданню та заохоченню.

4. Розміщення на дошці або планшетці зображення завдання та улюбленої діяльності (для прикріплення до дошки беруть канцелярську стрічку «липучку» або прозорі пластикові кишеньки).

5. Показ учневі планшетки разом із короткою усною інструкцією. Наприклад: «Спочатку полічи предмети, потім машинка».

6. За необхідності нагадайте: «Ще один приклад, потім гра з машинкам».

7. Коли завдання «спочатку» виконано, знову спрямуйте увагу учня до планшетки. Наприклад: «Ти вирішив усі приклади, тепер гра з машинками!». негайно надайте дитині обіцяний предмет або доступ до приємного заняття [2,4].

Пам'ятайте, щоб дитина почала правильно користуватися планшеткою «Спочатку-потім», вона повинна розуміти його цінність, тому обіцяний предмет або діяльність треба надавати одразу, щойно дитина впоралася із завданням [2,4].

Кроки застосування планшетки «Спочатку-потім»

Крок 1. Навчити дитину зіставляти фото реального зображення з іграшкою.

Крок 2. Промоніторити мотиваційні стимули.

Крок 3. Поділити мотиваційні стимули на найбільш і найменш бажані.

Крок 4. Скласти перелік мотиваційних стимулів, які можна використати під час заняття.

Крок 5. Підготувати пусту планшетку «Спочатку-потім», фото мотиваційних іграшок чи дій. Заламініувати їх та приклеїти липучки.

Крок 6. Коли дитина прийшла на заняття, сідає за парту, тоді їй показується планшетка. Вказівним паль-

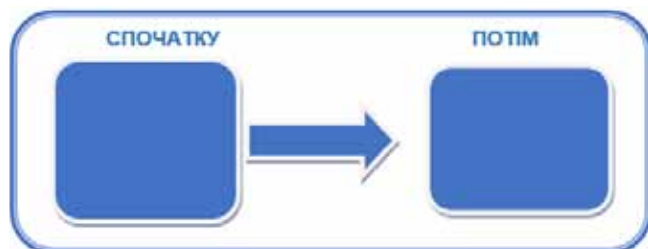
цем вказує на зображення, яке розміщене під словом «спочатку», а після – на зображення, яке розміщене під словом «потім» у супроводі вербальної інструкції. Наприклад: «Спочатку ти сортуєш предмети за кольором потім отримуєш машинку».

Крок 7. Після демонстрації планшетки та озвучення інструкції, переходимо до виконання зображеного завдання, відклавши або прикріпивши планшкетку в полі зору дитини.

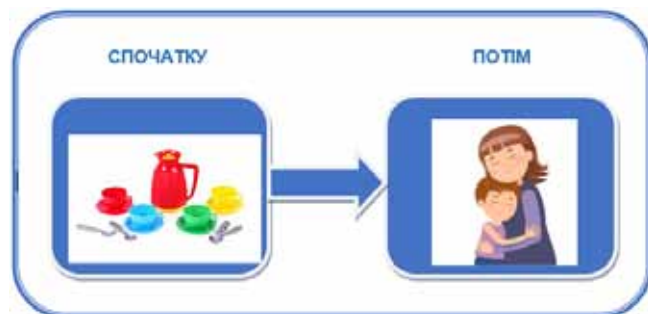
Крок 8. Після виконання завдання надаємо дитині одразу (миттєво) іграшку або доступ до дії, яка виступає мотиваційним стимулом.

Отже, правильно підібрані стимули, чіткість та послідовність інструкцій та системність у використанні планшетки «Спочатку-Потім» зменшує прояви небажаної поведінки, сприяє засвоєнню знань, вмінь і навичок, а також зменшує прояви тривожності й структурує діяльність дитини з особливими освітніми потребами.

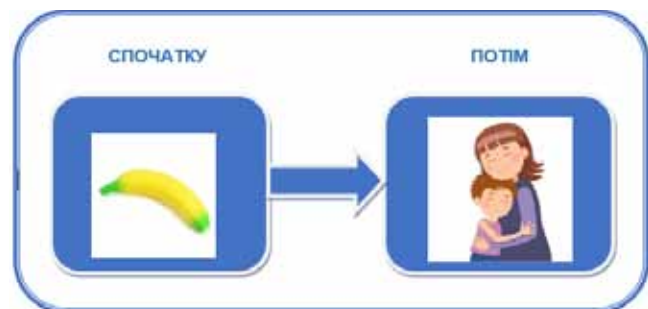
Приклади планшеток «Спочатку-Потім»

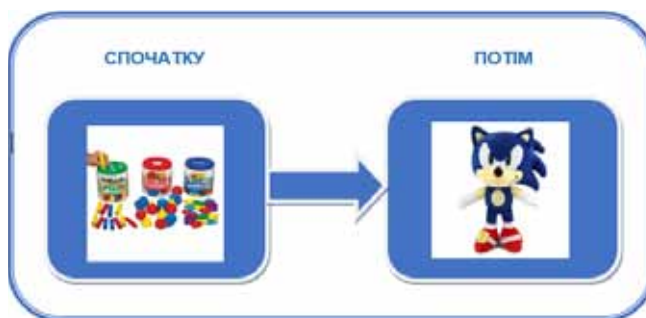
Спочатку сортуєш за кольором, потім обійми мами (вправлення у сортуванні за кольором)

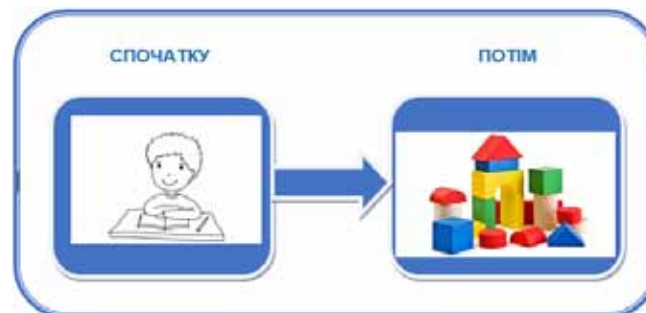
Спочатку дай банан, потім обійми мами (вправлення у засвоєнні навички «Дай»)

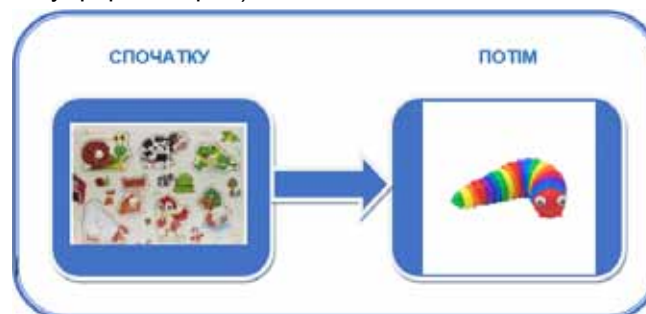
Спочатку сортуєш фігури за формою, потім отримаєш іграшку «Сонік» (вправлення у сортуванні за формою)

Спочатку сідаєш за парту, потім отримаєш конструктор (вправлення у засвоєнні навички «Руки гарно»)

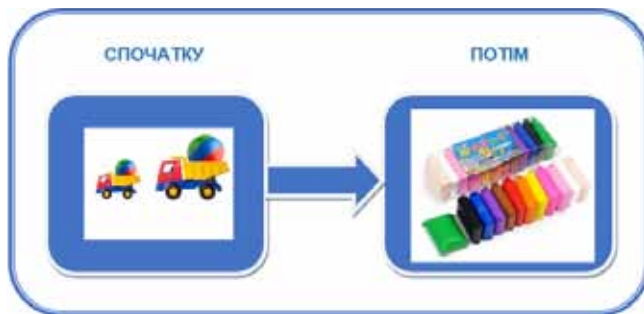
Спочатку складаєш втулки в формі тварин, потім отримаєш іграшку антистрес «Гусеницю» (вправлення у вмінні складати втулки у формі тварин)

Спочатку знаходиш однакові картинки, потім отримаєш іграшку «Міньйон» (вправлення у зіставленні однакових картинок)

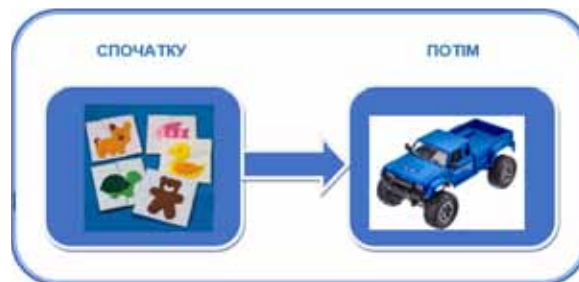
Спочатку сортуєш іграшки за розміром великий-маленький, потім отримаєш повітряний пластилін (вправлення у засвоєнні навички сортування предметів за розміром)

Спочатку сортуєш за категоріями тварини-транспорт, потім отримаєш іграшку «Овочів половинки» (вправлення у засвоєнні вміння групувати предмети за категоріями)

Спочатку складаєш картинку, потім отримаєш іграшку «Машинку» (вправлення у засвоєнні навички складання розрізних картинок з 2-х частин)

Використані джерела

1. Мецишина Н.І. Усунення проявів небажаної поведінки у дітей дошкільного віку засобами візуальної підтримки. Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти: матеріали II Всеукр. науково-практич. конф. з міжнарод. участю. Кам'янець-Подільський, 2022. С. 148-151.

2. Мецишина Н.І. Роль візуальної підтримки в процесі усунення проявів небажаної поведінки у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектру. Кваліфікаційна робота. Кам'янець-Подільський, 2023. 88 с.

3. Недозим І.В. Учні початкових класів із розладами аутистичного спектру: навчання та розвиток: навч.-метод. посібник / Харків : Ранок, 2020. 96 с.

4. Скрипник Т. Концепція навчання та розвитку дітей із розладами аутичного спектру. Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. 2013. № 2. С. 7–11.

Світлана МОЗГОВА,
вихователька закладу дошкільної освіти №7 «Дюймовочка» Славутської міської ради

Розвиток і корекція зв'язного мовлення у дошкільників засобами арт-терапії

Зв'язне мовлення є засобом спілкування та впливає на розвиток всіх психічних функцій дошкільників, певний рівень сформованості яких є необхідною передумовою і умовою шкільного навчання, забезпечує довільно-контекстне спілкування з дорослими і однолітками і, тим самим, впливає на соціалізацію дитини. Характеристика зв'язного мовлення і його особливостей міститься в ряді праць сучасної лінгвістичної, психолінгвістичної і психологічної літератури. Питання розвитку зв'язного мовлення вивчалися в різних аспектах: психологічному, психолінгвістичному і логопедичному. Водночас у психологічній і психолінгвістичній літературі зв'язне мовлення розглядається як складний вид мовленнєвого спілкування, як особливий вид мовленнєвої діяльності, що має більш складну будову, ніж діалогічна мова. Саме цим визначається той факт, що навіть добре сформований

навик володіння фразою не забезпечує повною мірою вміння створювати повідомлення. З аналізу літературних джерел випливає, що поняття «зв'язне мовлення» відноситься як до діалогічної, так і до монологічної форми мови. В.П. Глухів, А.Р. Лурія, С.Л. Рубінштейн вважають, що діалогічна (діалог) – первинна за походженням форма мови, що виникає при безпосередньому спілкуванні двох або декількох співрозмовників і складається в основному обміні репліками. Відмінними рисами діалогічного мовлення є:

- емоційний контакт, вплив один на одного мімікою, жестами, інтонацією і темпом голосу;
- ситуативність [4].

Зв'язне мовлення є найбільш складною формою мовленнєвої діяльності дошкільника. Воно носить характер систематичного, логічного та послідовного викладу.